

Література

1. *Бричок Б., Сташук О.* Підвищення рівня викладання образотворчого мистецтва – вимога часу // „Нова педагогічна думка”, 2002 р., №1- 2 (29-30).
2. *Власов Є.* Творчий конкурс і навчальний процес // „Нова педагогічна думка”, 2002 р., №1- 2 (29-30).
3. *Коновець С.* Підготовка вчителя образотворчого мистецтва. – Рівне, 2002.
4. *Неміш Ю., Юрковський О.* Викладання образотворчого мистецтва: необхідність змін назріла // «Мистецтво та освіта», 1998. - №2. - С. 9-11.
5. *Психология и педагогика: Учебн. пособие / Сост. и отв. ред. Радугин А.А.*- Москва, «Центр», 1996.
6. *Сташук О.А., Лайсанова О.М.* Особистість вчителя образотворчого мистецтва сьогодні // «Нова педагогічна думка», 2006. - №4. - С. 28-36.

УДК 378.1: 168.52

Шевченко І.Л.

ТЕХНОЛОГІЯ ТВОРЧОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЗНАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ

В статті розкриваються особливості технології творчого співробітництва, досліджується її вплив на формування професійної культури студента-музиканта.

Ключевые слова: искусство, музыка, технология, внеучебная деятельность.

Фахівці з проблем педагогіки вищої школи одностайні в тому, що поряд із розв'язанням завдань навчального процесу сучасний вищий навчальний заклад повинен створювати умови для задоволення потреб в організованому дозвіллі, наповненому інтелектуальною діяльністю, творчістю, спілкуванням, заняттями спортом тощо. На думку І.Мельникова, дозвільний час студентства – це час, що може бути використаний для додаткової професійної підготовки і активної громадської діяльності, духовного розвитку і відпочинку [1, 15]. Тому, окрім вузівської педагогіки, особливого значення набирає педагогіка дозвілля, що досліджує методи та способи гармонійного розвитку особистості у вільний час.

Формування культури дозвілля – це педагогічний вплив на мотиваційно-поведінкову структуру буття молоді для реалізації її творчих можливостей, удосконалення засобів культурного самовизначення і самоствердження в соціально цінних формах діяльності. Зміст цієї діяльності повинен включати розширення знань і регулярну кваліфіковану інформацію про її види, розвиток колективних форм дозвілля і задоволення потреб у міжособистісному спілкуванні, формування нових прогресивних типів культурного спілкування, збагачення видів і форм творчої самодіяльності. Виходячи з цього, метою даної статті є пошук ефективних форм і методів організації позанавчальної діяльності студентів мистецького факультету.

В сучасних наукових дослідженнях використовуються поняття “позааудиторна робота” (як сукупність виховних впливів, що забезпечують цілеспрямованість, систематичність, послідовність, сполучення педагогічного керівництва з ініціативою та самодіяльністю студентів) [2], та “позанавчальна діяльність” – складовий елемент технології професійної підготовки, що забезпечує не тільки набуття студентами спеціальних знань, навичок і умінь, їх відповідність характеру педагогічної професії, але й розвиток у них особистісних якостей, зумовлених специфікою педагогічної праці. За визначенням Т.Глової, позанавчальна діяльність – це своєрідне середовище для самоствердження, самовизначення, в якому акцент переноситься на значущість людської особистості [3], її специфіка полягає в тому, що вона здійснюється у вільний від навчання час і визначається власним вибором студента того чи іншого виду занять [4]. А.Алексюк розглядає виховання як процес створення соціальних та соціально-педагогічних відносин між студентами та їх вихователями, що сприяють розвитку особистості студента [5, 358], В.Демчук та М.Соловей – як систему життєдіяльності студентської молоді, що виявляється в аудиторній і позааудиторній роботі. Її завданням є створення різноманітних соціокультурних середовищ, у яких особистість розвивається і набуває соціального досвіду, отримує допомогу в соціальній самоідентифікації та самореалізації природних задатків [6, 33-35].

Особливості змісту позанавчальної діяльності студентів мистецького факультету обумовлені її цілями та завданнями, що підпорядковуються процесу професійної підготовки, розвитку музично-педагогічних здібностей та якостей майбутніх фахівців. Внаслідок творчого характеру й специфіки професії вона є прямим продовженням навчально-виховного процесу і в цьому розумінні є не менш важливою, ніж навчання. Творчий характер професії музиканта передбачає ініціативність,

самостійність студентів, а також індивідуалізацію позанавчальної діяльності, яка не завжди може контролюватися й керуватися зовнішнім педагогічним впливом.

Провідну роль у ній відіграють внутрішні, особистісно-значущі стимули та мотиви, зумовлені професійними інтересами і потребами самого студента. Це сприяє розвитку мотиваційної сфери, прагненню до самоактуалізації і самореалізації у власній творчій діяльності. Особливими є також принципи, форми і методи її організації. Студенти без зовнішнього примусу обирають ті її види і напрямки, що відповідають їх особистим інтересам; організація позанавчальної діяльності передбачає їх активність і самостійність, а в ідеалі повинна стати організаційно самодостатньою і спиратися на студентське самоврядування.

Провідним і системоутворюючим напрямком позанавчальної діяльності майбутнього вчителя музики є художньо-естетична діяльність, що вирішує завдання професійної підготовки на основі розвитку особистісних якостей майбутнього фахівця. Музичне мистецтво сприяє самоактуалізації особистісного та професійного досвіду, формує естетично-ціннісні орієнтації, забезпечує взаєморозуміння, узгодженість поведінки, вчинків, виховання соціально значущих загальних та професійних рис характеру майбутнього вчителя.

При організації позанавчальної діяльності майбутнього вчителя музики найбільш дієвою та результативною є технологія творчого співробітництва – реалізація ідеї колективного творчого виховання І.Іванова [7, 182-196], трансформованої відповідно вимогам сучасної гуманітарно-культурологічної парадигми.

Технологія творчого співробітництва передбачає:

- створення колективу на основі прагнення до визначених ідеалів виконавства;
- формування групи однодумців на принципах змістовності, колективного планування, організації та аналізу спільної роботи, взаємин, вчинків;
- організацію діяльності як суспільно значущої (концертні виступи), особистісно значущої (розвиток особистості), художньо-інструментованої (ритuali, закони, традиції колективу);
- особливу позицію керівника, здатного до співпраці з членами колективу, позицію, що забезпечує взаєморозуміння та взаємодію.

Організація творчого співробітництва включає визначені структурні компоненти технології: колективну організаторську діяльність (всі члени групи залучаються до процесу планування, підготовки, виконання та аналізу навчально-творчої роботи); колективну творчість (спілкування та навчання на основі імпровізації ситуацій); колективну постановку мети (спільне вироблення загальної довгострокової мети та визначення конкретних дій на певний період часу); ситуації-взірці (обмежений у часі відрізок колективного життя, що імітує майбутню професійну діяльність); емоційне насичення колективного життя (засоби, що збільшують емоційну напругу, збуджують відчуття єднання); спільне спрямування діяльності колективу (розвиток гуманістичного, морального сенсу поряд з формуванням професіоналізму, творчості, відповідальності, діловитості, комунікативності).

Експериментальна методика організації позанавчальної діяльності майбутнього вчителя музики була розроблена на основі плану експерименту, який проводився на протязі 5 років і включав декілька етапів. На першому етапі був вибраний напрямок позанавчальної діяльності – художньо-естетична діяльність, другий етап передбачав створення експериментального колективу – жіночого вокального ансамблю “Оріана” студентського клубу Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. До його складу ввійшли студенти II курсу музичного відділення мистецького факультету. Цей колектив – аматорський, за високі професійні досягнення одержав звання народного.

В експериментальній роботі використовувався досвід керівників естрадних колективів та науковців Д.Бабіч, Р.Бабіча, Б.Бриліна, Д.Благого, С.Воскресенського, Г.Гараняна, Б.Киянова, В.Кузнєцова, Н.Коваленко, М.Моїсеєвої, Ю.Юцевича та ін.

Протягом експерименту керівник колективу ставив завданням викликати бажання студентів працювати в даному напрямку, а в подальшій роботі виявити їх творчий потенціал для того, щоб у майбутнього вчителя музики формувались такі особистісні риси, як допитливість, сміливість, ініціативність, вміння імпровізувати. Тому добір стилістично-різноманітного репертуару, створення інтерпретацій відомих творів і правильне розкриття їх змісту були провідними завданнями експериментального навчально-виховного процесу.

Складовими методики роботи в експериментальному колективі були:

- комунікативно-діяльнісний підхід на основі нетрадиційної технології навчання (глобальність та різноманітність подання матеріалу, засвоєння його в процесі колективного музикування, змістовність та поступове ускладнення навчального матеріалу, виконавських завдань, тісний зв’язок теорії і практики);

- поступове скорочення інтервалу між засвоєнням нового музичного матеріалу та показом його в концертному виступі;
- організація процесу навчання на основі вирішення проблемних ситуацій;
- забезпечення психофізіологічного комфорту ансамблістів, акцентування на дружніх проявах у колективі, стимулювання естетичної позиції його учасників, обмін відчуттями, враженнями тощо [8, 53].

Творча діяльність колективу включає такі компоненти: стимулюючо-продуктивний, евристичний, креативний [9, 53]. Практичні методи застосовувались на основі попередньо здобутих знань у ситуаціях, наближених до майбутньої професійної діяльності (під час репетицій, записів, концертних виступів). Виходячи з позицій О.Рудницької [10, 37-38], робота ґрунтувалась на дидактичних принципах активності, наочності, доступності, систематичності, міцності засвоєння знань, єдності теорії та практики, індивідуального підходу до кожного учасника колективу. У зв'язку з цим використовувались інформаційно-репродуктивні методи – методи різнобічного впливу на свідомість, почуття і волю студентів; проблемно-пошукові методи – організації та стимулювання самостійної діяльності студентів, розвитку їх творчої активності.

Експериментальна педагогічна робота полягала також у створенні суб'єкт-суб'єктних взаємин між учасниками колективу та викладачем, коли і педагог, і студенти однаково почували себе відповідальними за виконання поставлених завдань, тобто реалізовувалась ідея колективного творчого виховання І.Іванова [7, 182-196]. Всі члени ансамблю залучалися до планування, підготовки, виконання та аналізу навчально-творчої роботи; до колективного визначення мети (спільне вироблення загальної довгострокової мети та конкретних дій на певний період часу); до колективної творчості (спілкування та навчання на основі імпровізації ситуацій).

Однією із форм практичної роботи з учасниками колективу є репетиційний процес, який передбачає вирішення багатьох виконавських і виховних завдань, спрямованих на музично-естетичний і творчий розвиток музикантів в процесі роботи над музичним твором. Як свідчить практика, особливість організації репетиційного процесу в аматорських студентських колективах полягає в тому, що робота над музичним твором підпорядковується виховним і навчальним завданням, відбувається на різних рівнях і охоплює більший період часу на засвоєння. В.Кузнецов вважає, що для професійного музиканта результатом діяльності є виконання, тобто засіб естетичного впливу на слухача; в роботі самодіяльного виконавця – підготовка і виступ є засобом естетичного розвитку і формування самого учасника [11, 95]. Слід додати, що репетиційний процес і концертні виступи в аматорському студентському колективі також є засобом естетичного розвитку, вони формують уміння і навички для подальшої професійної діяльності.

Важливим елементом та підсумком навчально-виховної роботи в аматорському студентському колективі є публічний виступ – концертне виконавство як показник проведеної роботи, що коригує виконання, сповнює радості, переживання, розширює кругозір, формує суспільну активність та дозволяє побачити результат репетиційної роботи. Тому велика увага приділялась формуванню сценічної культури студентів, до якої належать сценічний рух та пластика, мізансценування ансамблю, акторська майстерність, створення загального іміджу артиста, майстерність спілкування тощо.

Свою виконавську майстерність учасники колективу вдосконалювали під час концертних виступів з різноманітними програмами. Як аматорський колектив студентського клубу, вони приймали участь у концертах, що проводились в університеті, на сцені обласної філармонії, в інших культурних закладах міста. Це були сольні концерти, виступи у складі інших колективів, зокрема народного оркестру популярної класичної та сучасної української музики “Юність”, творча співдружність з яким продовжується на протязі багатьох років.

За чотири роки свого існування експериментальний колектив – народний жіночий ансамбль “Оріана” став одним з провідних колективів міста, а його учасники – справжніми артистами, високий виконавський рівень яких відмічають провідні фахівці (викладачі мистецького факультету, музичного училища, артисти філармонії, керівники закладів культури). Це доводить ефективність запропонованої методики роботи з колективом і практичну реалізацію технології творчого співробітництва в організації позанавчальної діяльності майбутнього вчителя музики.

Література

1. *Мельников И.Г.* Свободное время студентов: сущность и функции // Современные проблемы формирования культуры молодежи. – М., 1989.
2. *Кондрашова Л.В.* Внеаудиторная работа по педагогике в педагогическом институте. – К., Одесса: Вища шк., 1988.

3. Глотова Г. Актуальность и ведущие подходы к исследованию внеучебной работы в вузе // www.prof.msu.ru/publ/omsk/84.htm.
4. Чупрасова В., Никитина Е. Опережающая роль воспитания в профессиональном становлении студентов // <http://nakhodka.wl.dvgu.ru/forum/section3/3-34.htm>.
5. Алексюк А.М. Педагогіка вищої школи України. Історія. Теорія: Підручник. – К.: Либідь, 1998.
6. Соловей М., Демчук В. Система виховної роботи у вищому навчальному закладі як фактор цілісного виховання особистості // Рідна школа. – 2004. – № 7.
7. *Основы педагогических знаний и мастерства руководителя коллектива художественной самодеятельности*: Методические рекомендации и примерная программа для постоянно действующего семинара (очно-заочные школы, творческие лаборатории) в системе повышения квалификации работников культуры / М-во культуры СССР, Всесоюз. науч.-метод. центр народного творчества и культпросветработы; Сост.: Агамова Н.С., Владимиров Е.А., Минин Н.А. – М., 1986.
8. Зеленин В.М. Работа в классе ансамбля. – Минск: Вышэйшая школа, 1979.
9. Бабіч Д.Р. Формування виконавської майстерності майбутніх артистів естрадних ансамблів: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.02. – К., 2004.
10. Рудницька О.П. Музыка і культура особистості: проблеми сучасної педагогічної освіти: Навч. посібник. – К.: ІЗМН, 1998. – 248 с.
11. Кузнецов В.Г. Работа с самодеятельными эстрадными оркестрами и ансамблями. – 2-е изд. – М.: Музыка, 1986.

УДК 378.147:783.25 (0.45)

Найда Ю. М.

ЗМІСТ СТИЛЬОУТВОРЮЮЧИХ КОМПОНЕНТІВ ВЛАСНОЇ ХОРМЕЙСТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТА

В статье рассматриваются профессионально значимые качества студента-хормейстера и их влияние на возникновение стилевых свойств, стимулирующих факторов формирования собственного стиля хормейстерской деятельности.

Ключевые слова: собственный стиль хормейстерской деятельности, профессионально значимые качества, стилевые свойства.

На сучасному етапі, в умовах оновлення освіти кваліфікаційні вимоги до вчителів значно зростають. Кожна професія, кожний вид діяльності має свої характерні особливості і накладає певний відбиток на внутрішні та зовнішні ознаки особистості. Такі особливості та ознаки особистості ми називаємо власним стилем, який потрібно формувати. Студенти часто програмують себе на накопичення знань, які не співвідносять з майбутньою роботою. Це породжує протиріччя між практичною та теоретичною підготовкою студентів. Ми поділяємо думку Г.Падалки, яка вважає за доцільне в процесі професійної підготовки вчителів „зважати на принцип наближення змісту художньої діяльності студентів до їх майбутньої професії” [8, с. 56]. Важливою частиною практичної роботи вчителя музики у школі є робота з хоровими колективами, що детермінує доцільність формування власного стилю його хормейстерської діяльності.

Відправні позиції щодо питань хормейстерської діяльності спираються на вагомий й цікавий професійний праці А.Т.Авдієвського, О.Г.Бенч, Г.А.Дмитревського, А.П.Захарова, М.М.Канерштейна, П.І.Муравського, К.К.Пігрова, К.Б.Птиці, Є.Г.Савчука та ін. Проблеми формування фахової підготовки студентів висвітлені в працях Ю.П.Азарова, Л.С.Виготського, І.А.Зязюна, О.В.Киричука, Н.В.Кузьміної, М.В.Кухарева, О.В.Леонт'єва, О.В.Мудрик, С.Л.Рубінштейна та ін. Значний внесок у розвиток проблеми формування професійних якостей внесли видатні педагоги та психологи Б.Г.Анан'єв, Д.І.Гоноболін, А.Г.Ковальов, Н.В.Кузьміна, В.С.Мерлін, К.К.Платонов, В.О.Сластьонін, Б.М.Теплов, О.І.Щербаков та ін.

Однак численні питання, пов'язані з проблемою формування власного стилю хормейстерської діяльності студента залишаються не вирішеними. Це зумовлює необхідність пошуку нових шляхів та форм роботи зі студентами. Тому і стає зрозумілою актуальність проблеми формування власного стилю хормейстерської діяльності у фаховій підготовці студента. Мета нашого дослідження полягає у тому, щоб розглянути фахові якості студента-хормейстера як стимулюючий фактор формування власного стилю хормейстерської діяльності.

Оскільки зміст хормейстерської діяльності відрізняється специфічними уміннями об'єднувати в одну цілість велику кількість хористів, тобто велику кількість різних індивідуальностей [6, с. 3], та